

Przedmowa 13

Część wstępna

WIADOMOŚCI O JĘZYKU POLSKIM

- §1. Stanowisko języka polskiego wśród słowiańskich i indoeuropejskich **15**
- §2. Początki języka polskiego i jego geograficzne rozmieszczenie **20**
- §3. Źródła do dziejów języka polskiego **23**
- §4. Uwagi ogólne o piśmie i staropolskiej ortografii **27**
- §5. Grafia niezłożona XII-XIII w. **30**
- §6. Grafia złożona XIV-XV w. **35**
- §7. Reformatorzy pisowni staropolskiej **37**
- §8. Normalizacja polskiej pisowni przez drukarzy krakowskich **38**
- §9. Wnioski ogólne **41**

Część pierwsza FONETYKA

WOKALIZM

- §1. Wokalizm prasłowiański a polski **42**
- §2. Staropolski iloczasy i samogłoski pochylone **44**
- §3. Rozwój iloczasy staropolskiego **46**
- §4. Samogłoski ścieśnione czyli pochylone **47**
- §5. Rozwój jerów – uwagi ogólne **48**
- §6. Słabe i mocne jery **49**
- §7. Zanik i wokalizacja jerów **49**
- §8. Czas zaniku słabych i wokalizacji mocnych jerów **50**
- §9. Nieregularna wymiana jerów **51**
- §10. Jery w sąsiedztwie joty **52**
- §11. Zgłoskotwórcze r_o , $\acute{r}_o$, l_o , $\acute{l}_o$ oraz grupy *or*, *ol*, *er*, *el* – uwagi ogólne **52**
- §12. Prasłowiańskie r_o , $\acute{r}_o$, l_o , $\acute{l}_o$ **53**
- §13. Rozwój sonantów r_o , $\acute{r}_o$ **53**
- §14. Proces wymiany *ir*, *irz* $\geq$ *er*, *erz* **53**
- §15. Nieprawidłowości w rozwoju r_o , $\acute{r}$ **54**
- §16. Rozwój sonantów l_o , $\acute{l}_o$ **54**
- §17. Czas wymiany r_o , $\acute{r}_o$, l_o , $\acute{l}_o$ **54**
- §18. Wymiana dialektałna ps. *tort* $\geq$ *tart* **54**
- §19. Przegłos $\acute{e}$: $\acute{o}$ oraz $\acute{e}$: $\acute{a}$ **55**
- §20. Chronologia przegłosu **55**
- §21. Wyrównania analogiczne w tematach **56**
- §22. Brak przegłosu **56**
- §23. Nieregularny i nieprawidłowy przegłos **57**
- §24. Nastęstwa przegłosu **57**
- §25. Apofonia praindoeuropejska **58**
- §26. Samogłoski nosowe – uwagi ogólne **58**
- §27. Okres prapolski i staropolski w rozwoju nosówek (do XII w.) **59**
- §28. Złanie się nosówek w XIII-XIV w. **60**
- §29. Rozróżnianie nosówek (od 2 poł. XV w.) **60**
- §30. Prasłowiańskie oboczności odziedziczone *mie* || *mię* **60**
- §31. Wtórna nosowość **61**
- §32. Akcent – uwagi ogólne **61**
- §33. Ruchomość akcentu staropolskiego **62**

- §34. Akcent inicjalny i paroksytoniczny **62**
- §35. Zmiana akcentuacji i sylabiczności typu *Azyja* ≥ *Azja* **62**
- §36. Dzisiejsze odstępstwa akcentuacyjne **63**
- §37. Ogólna charakterystyka polskiego wokalizmu **63**

KONSONANTYZM

- §38. Spółgłoski prasłowiańskie i polskie **64**
- §39. Fonemy spółgłoskowe prasłowiańskie i polskie **66**
- §40. Palatalizacje – uwagi ogólne **67**
- §41. Palatalizacje prasłowiańskie **67**
- §42. Prasłowiańskie palatalizacje przez *j* **67**
- §43. Prasłowiańskie palatalizacje spółgłosek tylnojęzykowych przez samogłoski przednie **68**
- §44. Prasłowiańskie palatalizacje spółgłosek wargowych i przedniojęzykowych przez samogłoski przednie **69**
- §45. Polskie alternacje twarda : miękka (aktualnie lub funkcjonalnie) **71**
- §46. Palatalizacja spółgłosek tylnojęzykowych przez samogłoski przednie **71**
- §47. Opozycja fonologiczna twarda : miękka **71**
- §48. Dyspalatalizacje – uwagi ogólne **72**
- §49. Dyspalatalizacja w grupach spółgłosek przedniojęzykowych **73**
- §50. Dyspalatalizacja wygłosowych spółgłosek wargowych **73**
- §51. Powstanie fonemów *f, f'* **74**
- §52. Podsumowanie wiadomości o fonemach spółgłoskowych **75**
- §53. Rozwój spółgłosek w pozycjach zależnych i grupach spółgłoskowych – uwagi ogólne **75**
- §54. Rodzaje asymilacji fonetycznych **76**
- §55. Upodobnienia pod względem dźwięczności **76**
- §56. Upodobnienia wewnątrzwyrazowe pod względem dźwięczności **76**
- §57. Upodobnienia pod względem miejsca artykulacji **77**
- §58. Upodobnienia pod względem miękkości **77**
- §59. Upodobnienia pod względem stopnia zbliżenia narządów mowy **79**
- §60. Uproszczenia grup spółgłoskowych **79**
- §61. Ogólna charakterystyka rozwoju polskiego systemu fonologicznego **80**
- §62. Zestawienie genezy samogłosek i spółgłosek polskich **83**

Część druga SŁOWOTWÓRSTWO

- §1. Metoda opracowania słowotwórstwa historycznego **85**
- §2. Powstawanie formantów w drodze absorpcji i perintegracji **85**
- §3. Formanty pochodzące z samoistnych wyrazów **86**
- §4. Powstawanie formantów z końcówek fleksyjnych **86**
- §5. Powstawanie formantów przez kontaminację **87**
- §6. Formanty obcego pochodzenia **87**
- §7. Formanty produktywne i nieproduktywne **88**
- §8. Wielofunkcyjność formantów **90**
- §9. Współfunkcyjność formantów **92**
- §10. Leksykalizacja **92**
- §11. Krystalizacja dominant słowotwórczych **94**
- §12. Krystalizacja dominant znaczeniowych **95**
- §13. Repartycja znaczeń **95**
- §14. Powstawanie nowych wyrazów wskutek kontaminacji **96**

RZECZOWNIKI

- §15. Formanty przyrostkowe z elementem *-k-* **97**
- §16. Formanty ze spalatalizowanym elementem *-k-* **99**

- §17. Formanty z elementem *-n-* **100**
- §18. Formanty z elementem *-r-* **101**
- §19. Formanty z elementem *-t-* **102**
- §20. Formanty z elementem *-j-* **102**
- §21. Formanty z elementem *-l-* **103**
- §22. Formanty z elementem *-w-*, *-d-*, *-m-* oraz inne nieproduktywne **104**
- §23. Formanty zawierające kilka spółgłosek **104**
- §24. Struktura słowotwórcza nazw własnych **106**
- §25. Staropolskie imiona złożone **106**
- §26. Imiona skrócone **106**
- §27. Imiona obce **107**
- §28. Struktura słowotwórcza nazwisk **107**
- §29. Struktura słowotwórcza nazw miejscowych **108**
- §30. Uwagi ogólne o budowie rzeczownika **109**

PRZYMOTNIKI

- §31. Uwagi wstępne **111**
- §32. Formanty z elementem *-n-* **111**
- §33. Formanty z elementem *-v-* **112**
- §34. Formanty z elementem *-k-* **113**
- §35. Formant *-i-* **114**
- §36. Formant *-ski-* **114**
- §37. Formacje przedrostkowe **114**
- §38. Uwagi ogólne o budowie przymiotników **115**

ZAIMKI

- §39. Struktura słowotwórcza zaimków **115**

PRZYSŁÓWKI

- §40. Struktura słowotwórcza przysłówków **116**

LICZEBNIKI

- §41. Uwagi wstępne **117**
- §42. Struktura słowotwórcza liczebników **117**

CZASOWNIKI

- §43. Uwagi wstępne **118**
- §44. Czasowniki pierwotne **118**
- §45. Czasowniki odimienne **119**
- §46. Czasowniki odczasownikowe **119**
- §47. Formanty przedrostkowe **119**

WYRAZY NIEODMIENNE

- §48. Przyimki **121**
- §49. Spójniki i partykuły **121**
- §50. Wykrzykniki **121**
- §51. Wnioski ogólne **121**

Część trzecia
FLEKSJA

§1. Ogólne kierunki rozwoju polskiej fleksji **123**

DEKLINACJE
Deklinacja rzeczowników
Deklinacja I męska

- §2. Mianownik l.p. **126**
- §3. dopełniacz l.p. **126**
- §4. Celownik l.p. **127**
- §5. Biernik l.p. **128**
- §6. Narzędnik l.p. **129**
- §7. Miejscownik l.p. **129**
- §8. Wołacz l.p. **130**
- §9. Mianownik i wołacz l.mn. **131**
- §10. Dopełniacz l.mn. **133**
- §11. Celownik l.mn. **134**
- §12. Biernik l.mn. **134**
- §13. Narzędnik l.mn. **135**
- §14. Miejscownik l.mn. **136**
- §15. Wnioski dotyczące deklinacji I **137**

Deklinacja II nijaka

- §16. Mianownik, biernik, wołacz l.p. **138**
- §17. Dopełniacz l.p. **138**
- §18. Celownik l.p. **139**
- §19. Narzędnik l.p. **139**
- §20. Miejscownik l.p. **140**
- §21. Mianownik, biernik, wołacz l.mn. **140**
- §22. Dopełniacz l.mn. **141**
- §23. Celownik l.mn. **141**
- §24. Narzędnik l.mn. **142**
- §25. Miejscownik l.mn. **142**
- §26. Porównanie deklinacji I męskiej i II nijakiej **143**

Deklinacja III żeńska

- §27. Mianownik l.p. **144**
- §28. Dopełniacz l.p. **144**
- §29. Celownik l.p. **145**
- §30. Biernik l.p. **145**
- §31. Narzędnik l.p. **145**
- §32. Miejscownik l.p. **146**
- §33. Wołacz l.p. **146**
- §34. Mianownik, biernik, wołacz l.mn. **146**
- §35. Dopełniacz l.mn. **147**
- §36. Celownik l.mn. **147**
- §37. Narzędnik l.mn. **147**
- §38. Miejscownik l.mn. **148**

Deklinacja IV mieszana

- §39. Odmiana rzeczowników męskich zakończonych na *-a, -o* **148**
- §40. Rzeczowniki zbiorowe typu *bracia* **149**
- §41. Odmiana rzeczowników nijakich obcych zakończonych na *-um* **150**

- §42. Formy dualne **150**
§43. Uwagi ogólne o deklinacji rzeczowników **152**

Deklinacja zaimków

- §44. Odmiana zaimków rodzajowych **153**
§45. Odmiana zaimków jednorodzajowych **157**
 A. Zaimki osobowe i zwrotny **157**
 B. Zaimki pytajne *kto, co* **158**

Deklinacja przymiotników

- §46. Odmiana rzeczownikowa i zaimkowa przymiotników **158**

Deklinacja liczebników

- §47. Odmiana liczebników *dwa, trzy, cztery* **163**
§48. Odmiana liczebników *pięć – dziesięć* **165**
§49. Odmiana liczebników *jedenaste – dziewiętnaste* **165**
§50. Odmiana liczebników *dwadzieścia – dziewięćdziesiąt* **165**
§51. Odmiana liczebnika *sto* **166**
§52. Odmiana liczebników *dwieście, trzysta, czterysta* **166**
§53. Odmiana liczebników *pięćset – dziewięćset* **166**
§54. Syntetyczny przegląd rozwoju deklinacji liczebników głównych **167**
§55. Odmiana liczebników zbiorowych **167**
§56. Liczebniki ułamkowe **168**
§57. Liczebniki typu *samotrzeć* **168**
§58. Syntetyczne ujęcie wiadomości o deklinacji **169**

KONIUGACJA

- §59. Uwagi ogólne **170**
§60. Klasy koniugacyjne prasłowiańskie a polskie **171**
§61. Formy czasu teraźniejszego **171**
§62. Powstanie koniugacji *-am, -asz* **174**
§63. Rozwój form niektórych czasowników w czasie teraźniejszym **175**
§64. Formy dualne **175**
§65. Czasy przeszłe niezłożone **176**
§66. Czas przeszły złożony **178**
§67. Czas zaprzeszyły **179**
§68. Czas przyszły **179**
§69. Tryb warunkowy **179**
§70. Tryb rozkazujący **180**
§71. Imiesłowy **182**
§72. Bezokolicznik **183**
§73. Podsumowanie wiadomości o koniugacji **184**
§74. Wnioski dotyczące fleksji **185**

Część czwarta SKŁADNIA

- §1. Uwagi wstępne **187**

CZEŚĆ OGÓLNA

- §2. Krystalizacja funkcjonalno-syntaktyczna wskaźników zespolenia **188**
 Spójniki współrzędne **188**

- Spójniki podrzędne **190**
- §3. Bezspójnikowe i spójnikowe połączenie zdań **192**
- §4. Bezprzyimkowe i przyimkowe składniki syntaktyczne **193**
- §5. Zastępstwo konstrukcji bezprzyimkowych przez przyimkowe **193**
- §6. Wahania w używaniu konstrukcji przyimkowych i bezprzyimkowych **194**
- §7. Zastępstwo funkcji słowotwórczej przez kazualną lub przyimkową **195**
- §8. Składnia zgody i rzędu w rozwoju historycznym **195**
- §9. Szyk wyrazów **196**
- Szyk orzeczenia **197**
- Szyk przydawki **197**
- Szyk enklityk, proklityk, zaimka zwrotnego i słowa posiłkowego **198**
- Szyk słowa posiłkowego w czasie przeszłym złożonym i przy stronie biernej **198**
- Szyk zaimka zwrotnego *się* **199**
- §10. Wpływy obce na polską składnię **199**
- Latynizmy **200**

CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

Budowa zdania pojedynczego

- §11. Związek główny podmiotu z orzeczeniem **201**
- Podmiot **201**
- Orzeczenie **202**
- §12. Związki poboczne **204**
- Dopełnienie **204**
- Okolicznik **205**
- Przydawka **205**
- Konstrukcje imiesłowowe **206**

Budowa zdania złożonego

- §13. Zdania współrzędnie złożone **207**
- Zdania łączne spójnikowe **207**
- Zdania przeciwstawne **208**
- Zdania rozłączne **209**
- Zdania wynikowe **209**
- §14. Zdania podrzędnie złożone **210**
- Zdania podmiotowe **210**
- Zdania dopełnieniowe **211**
- Zdania przydawkowe **212**
- Zdania orzecznikowe **212**
- Zdania okolicznikowe **213**

- Ćwiczenia **219**
- Wskazówki bibliograficzne **223**
- Skróty tytułów **224**